

Lubomír Novotný

JUDr. Auředníček – zapomenutá oběť hilsneriády

Řekne-li se dnes hilsneriáda, většině čtenářů se vybaví jména jako Hilsner, Masaryk, Baxa, Anežka Hružová či Polná. Již mnohem méně známé je jméno Zdenka Auředníčka (častěji se psal Zdenko), obhájce Leopolda Hilsnera. Jestliže Masaryk hilsneriádou vstoupil do všeobecného povědomí obyvatel českých zemí, monarchie i Evropy, tak o podobném dopadu nelze hovořit v Auředníčkově případě. Hilsnerův advokát byl účastníkem celé soudní kalvárie od soudu v Kutné Hoře až po druhé kolo v Písku a i v dalších letech se celému případu věnoval a nikdy neochabl ve snaze napravit tento zřetelný omyl rakouské justice. Polenský proces Auředníčka a celou jeho rodinu velmi poznamenal a v Čechách profesně a společensky zničil. Přesto je dnes s obranou Hilsnera spojeno jméno Masaryka, ač hlavní a nejvytrvalejší postavou tohoto dramatu byl právě Auředníček.



Rodinné kořeny. Kdo vlastně byl JUDr. Zdenko Auředníček? Jaké byly kořeny jeho rodiny a především jaké důvody jej vedly k tomu, že se v dubnu 1899 rozhodl pro obhajobu v trestní věci, která neslibovala nic než veřejné opovržení, nenávisť a ztrátu klientely?

Narodil se 14. 5. 1863 v Liberci. Pocházel z vážené a známé rodiny advokáta a zemského poslance Antonína Auředníčka, po němž Zdenko po studiích a koncipientické etapě převzal klientelu i advokátní kancelář v Kutné Hoře. Rodina to byla poměrně zámožná, patřící ke středním, dobře situovaným vrstvám, kulturně orientovaná. V roce 1891 se Zdenko Auředníček oženil s Annou Schickovou (Schikovou), dcerou šéfredaktora německy psaných, staročesky orientovaných novin Politik. Manželský pár patřil v Kutné Hoře k místní elitě, účastnil se společenského života a patřil k jeho organizátorům (ve své domácnosti hostili např. zemského místopředsedu Maxe Coudenhova apod).

Nález těla Anežky Hružové v lese Březina nedaleko vysočinského městečka Polná v dubnu 1899 odstartoval sled událostí, které byl nevykreslil ani

spisovatel s nejbarvitější fantazií. Zanedlouho v nich hrál jednu z hlavních rolí Zdenko Auředníček a nepřímo s ním i celá jeho rodina.

Auředníčkův vstup na scénu. V dubnu 1899 cestovala z Prahy domů do Kutné Hory Anna Auředníčková, když tu si v Kolíně přisedl do vlaku státní návladní dr. Schneider-Svoboda (zvaný pro své mírné koktání „pan te,te,te“), patřící taktéž v Kutné Hoře k místní honoraci. Začal ihned rozprávět o tom, že jede z Polné, kde se stala vražda s nepochybně rituálním motivem, načež se Zdenkova choť, dle vlastních vzpomínek, začala smát nevěříc tomu, že podobným báhorkám může někdo věřit, leč Schneider-Svoboda trval neoblomně na svém. Doma tuto historku sdělila svému muži, který jí oznámil, že se chystá převzít obhajobu obviněného židovského mladíka Hilsnera. Jaké jej k tomu vedly důvody? Proč se rozhodl vzít kauzu, z níž neplynul žádný pekuniární prospěch, ale jen potíže? Jako hlavní argument se většinou uvádí, že jej mravně rozhořčovala rituální pověra, že byl o to požádán židovskými kruhy apod. Nepochybně hrály tyto argumenty značnou roli, ale hlavní důvod lze nejspíš spatřovat v rodinných kořenech, lépe řečeno v původu rodiny jeho ženy Anny. Jak již bylo výše řečeno, jejím otcem byl známý pražský novinář Ignát Schick, matka Růžena Schicková, rozená Brandejsová. Oba rodiče byli židovského původu, leč ve shodě s tendencemi druhé poloviny 19. století se nechal Ignát v roce 1885 v Dómu sv. Petra v hornolužickém Budyšíně pokřtít a přestoupil ke katolické víře. Taktéž jeho dcera Anna byla vyznání katolického. Ovšem ve stejné době začal rašit vedle staletého křesťanského antijudaismu i nový fenomén, a to antisemitismus rasový, který možnost toho, jak napsal Eduard Goldstücker, že by Židé: *“své zbloudění uznali a každý Žid, který přijme křest, by se stal rovnoprávným členem obce Kristovy”* jasně zavrhoval a naopak razil heslo: *„Aus der Rasse kann man nicht austreten“* (z rasy nelze vystoupit). Svár obou těchto postojů postupně narůstal a do budoucna nevěštil nic dobrého. Je proto pravděpodobné, že pro Zdenko Auředníčka byla obhajoba v polenském procesu především bojem za svoji rodinu.

Kutnohorský proces. Soudem příslušným k projednání daného skutku byl C. k. soudní dvůr porotní v Kutné Hoře. Na září 1899 bylo nařízeno hlavní líčení. V létě 1899 již byly antisemitské kolovrátky v novinách rozjety plnou parou a atmosféra nabyla téměř lynčovnicích podob. Auředníček byl vystaven nenávisti sousedů ve městě, v němž bydlel, měl svoji advokátní kancelář, a v němž do dubna 1899 patřil k místní honoraci. Tato atmosféra nepochybně urychlila i nemoc Auředníčkova tchána Ignáta Schicka, který krátce před hlavním líčením, 4. 9. 1899, zemřel. Oporu neměla Zdenkova rodina prozatím v nikom (vyjma kruhů kolem sociální demokracie), střízlivá část veřejnosti zůstala zastrašena, umírněnější čekali až na veřejné přelíčení, aby se dostali k informacím, jež by nebyly filtrovány antisemitským tiskem. Když 12. 9. proběhl první den líčení, tak byla atmosféra vybičována na nejvyšší možnou

míru. Anna Auředníčková po druhé válce vzpomínala, jak její manžel: „*K soudu i od soudu musil chodit pod ochranou stráže, četníci před ním, četníci za ním a spousta hulákajících lidí kolem, kameny létaly, nadávky jen pršely.*“ Psychóza dosáhla takového stupně, že byl dokonce znečištěn hrob Auředníčkova otce, staročeského poslance na zemském sněmu a uznávaného advokáta. Historik Bohumil Černý trefně poznamenal, že Zdenko Auředníček se v těchto dnech stal: „...*Davidem proti obru lidské hlouposti a zloby.*“ Celý prvoinstanční kutnohorský proces byl bojem nejen proti atmosféře ve společnosti, zmocněnci poškozené strany Karlu Baxovi a státnímu návladnímu Antonínu Schneider-Svobodovi, což by ještě rámcově odpovídalo znakům spravedlivého procesu, ale i Auředníčkovým bojem proti c. k. soudci Josefu Ježkovi, který se stal dle slov historika a autora nejlepší historiografické práce o Hilsnerově případu, Jiřího Kovtuna „*třetím žalobcem*“. Takto byl výsledek soudu již předem předurčen, když porota podrobena davové veřejné psychóze i pokřivenému divadlu v soudní síni přisvědčila tomu, že byla spáchána vražda úkladná dle §§ 134, 135 č. 1 a 136 rakouského trestního zákoníku a Hilsner byl odsouzen k trestu smrti.

Celý proces měl i své mezinárodní souvislosti. Když byl 16. 9. 1899 vynesena rozsudek v Kutné Hoře, tak ve Francii doznala kampaň za očištění Dreyfusse svého prvního velkého vítězství, když tomuto důstojníkovi francouzského generálního štábu byla 19. 9. udělena milost. I tento moment byl povzbuzením pro domácí odpůrce antisemitismu. Dne 17. 11. zveřejnil Masaryk článek o procesu ve vídeňském *Neue Freie Presse*, v němž zpochybňoval skutkové okolnosti, na jejichž základě byl vynesena rozsudek u prvoinstančního soudu a 20. 11. podal Zdenko Auředníček zmateční stížnost proti kutnohorskému rozsudku u Nejvyššího soudního a kasačního dvora ve Vídni. Vyvrcholením této ofenzívy bylo Masarykovo vydání spisku „*Nutnost revidovati process Polenský*“ (Baxa na Masarykův tisk reagoval výrokem: „*Rozebíratí vývody pana profesora Masaryka znamená pro právníka právě tolik, jako kdyby kdo jemu, filosofovi, dal k opravování latinské komposice primánův.*“) začátkem listopadu 1899, který byl státním zastupitelstvím v Praze zabaven, což posloužilo jako záminka pro interpelaci sociálnědemokratických poslanců na říšské radě. Díky tomu se tento justiční přehmat opět dostal na hlavní parlamentní scénu. Vídeňský kasační dvůr poté na začátku roku 1900 přihlédl k novým lékařským znaleckým posudkům a rozsudek prvoinstančního soudu zrušil. Takto Masaryk a Auředníček odvrátili první mečbol fanaticismu a vyhřezlé nenávisti.

Písecké druhé kolo. Další kolo soudního řízení se konalo v Písku o více než rok později (25. 10. – 14. 11. 1900), ale rozhodně nelze říci, že by se vášně uklidnily. Naopak proces vedený proti Hilsnerovi nabýval na mezinárodních ohlasech a do poklidného jihočeského města byli vysláni zpravodajové řady

evropských listů. Místní pošta takový provoz ještě nezažila a bylo nutno ustanovit 24hodinovou službu pro obsluhu telegrafického přístroje. Celkem, dle údajů historika Bohumila Černého, zpravodajové odeslali 1597 telegramů o 206 670 slovech. Vlastní přelíčení probíhalo v podobné režii jako v Kutné Hoře, jen obžaloba byla absurdně rozšířena o vraždu prostou na Marii Klímové, další mrtvé nalezené ve stejné době nedaleko Polné, a pro zločin na cti utrhaní, když zoufalý Hilsner označil za své spolupachatele nevinné osoby. Proti dr. Auředníčkovi tentokrát stála vozová hradba tvořená především státním zástupcem dr. Antonínem Malijovským a již proslulým dr. Karlem Baxou. Porota opět uznala Hilsnera vinným zločinem vraždy úkladné, vraždy prosté a utrhaním na cti a byl soudem odsouzen k trestu smrti provazem.

Tímto rozsudkem byla ukončena soudní bitva, ale nebyl to konec války o Hilsnerův život a také o čest rakouské justice. Dr. Auředníček v lednu 1901 opětovně podal zmateční stížnost, která byla tentokrát v dubnu 1901 zamítnuta. S tím se počítalo a jedinou možností zůstalo obrátit se na císaře a zachránit Hilsnera cestou milosti. Špičky rakouské politiky si zřetelně uvědomovaly, že proces měl velmi pochybné rozměry, a proto se aktivně pustily do boje za odvrácení výkonu uloženého trestu. V květnu 1901 podal ministr spravedlnosti Alois Spens von Booden císaři analýzu celého procesu po stránce formální i materiální a uvedl v ní, že: *„Výkonání trestu smrti se mi v tomto případě zdá vyloučené už z toho důvodu, že není přímý důkaz ani pro činné spolupůsobení a že důkaz indiciemi má mnoho mezer a některé z těchto indicií nejsou zcela nepochybné.“* Císař udělil Hilsnerovi v červnu 1901 milost, čímž byl zachován jeho život, ale nebylo učiněno zadost spravedlnosti, jelikož zůstal odsouzeným dvojnásobným vrahem, jenž si měl odpykat svůj trest v doživotním žaláři. Naštěstí pro něj se vedle Auředníčka (Masaryk už aktivně nezasahoval) začaly objevovat i další osoby, jimž polenský případ nedal spát. Jednou z nich byl i berlínský právník Arthur Nussbaum, jehož publikace *„Polenský proces pro rituální vraždu: kriminálně-psychologické vyšetření na základě dokumentů“* z roku 1906 znamenala mocný impuls směrem k revizi.

Vídeňské období. Co v této době činil dr. Auředníček? Je nutno říci, že po píseckém řízení se jeho situace stala v Kutné Hoře již neudržitelnou. Celá rodina byla ostrakizována, maloměstská nenávisť zničila jeho advokátní kancelář a Auředníčkovi nezbylo nic jiného, než zvolit cestu ústupu. Jeho žena Anna po druhé válce vzpomínala na těžké měsíce roku 1901, když rodina žila jen z úspor: *„...lidé se nám vyhýbali...byli jsme vyvrheli, bez krejcaru, proces honorován nebyl, ačkoliv se vyprávěly pohádky o obrovském honoráři, který muž prý dostal od Rotschilda.“* Masaryk, jenž sám v této době zvažoval odchod z Prahy do Spojených států, jim doporučil jako místo pro další existenci Vídeň. Tam se Auředníčkova rodina přestěhovala v roce 1902 a zůstala zde až

do Zdenkovy smrti v roce 1932. Ani zde se dr. Auředníček nepřestal zajímat o Hilsnerův osud a po jeho přemístění z pankráckého vězení do věznice Stein na Dunaji jej navštěvoval. Přes složité počátky Zdenko Auředníček postupně vybudoval první kancelář českého advokáta ve Vídni, jež měla klientelu českou i německou, i když jeho hlavní úloha spočívala v práci pro českou vídeňskou menšinu. Postupně se domácnost Auředníčkových otřepala z traumat předchozích let, na český národ rozhodně nezanevřela a jejich domov se stal českým kulturním a společenským centrem. Z důležitých osobností byli u nich před Velkou válkou hosty poslanec dr. Kramář, ministr dr. Pacák, ministr dr. Žáček, dr. Šámal (pozdější kancléř prezidenta republiky), bývalý a budoucí předseda předlitavské vlády Ernst Körber, vydavatel Lidových novin Adolf Stránský i profesor Masaryk. Auředníčkovi si vydobyli ve Vídni slušné postavení po pracovní i společenské stránce. Přesto Zdenko nezapomněl na svého nespravedlivě odsouzeného klienta a dále se snažil v jeho případě ingerovat. Soustavným tlakem řady osobností, institucí a vlivných kruhů se nakonec podařilo, že rakouská vláda v březnu 1918 rozhodla proti stanovisku píseckého soudu (zde státní zástupci dr. Malijovský a dr. Šebánek opakovaně zamítali žádosti o obnovu řízení) o Hilsnerově propuštění na svobodu. Bylo to Auředníčkovo opožděné vítězství, které bylo navíc oslazeno tím, že po vzniku Československa mu byly v novém státě nabídnuty významné pozice ve státním aparátu (například místo vyslance v Římě či funkce senátního prezidenta Nejvyššího soudu). Auředníček tyto nabídky nepřijal. Nejspíš v něm ještě zůstávala hořkost a navíc nechtěl opouštět těžce vybojované vídeňské pozice. A snad, jak v roce 1935 psala jedna vídeňská žurnalistka, cítil, že jeho domovem je již Vídeň. Auředníčkova domácnost zůstala i nadále jedním z českých společenských vídeňských center (návštěvníkem býval i premiér a poté vyslanec dr. Vlastimil Tusar). Když v roce 1928 zemřel Leopold Hilsner, napsal Auředníček do Neue Freie Presse článek „*Mein Klient Lepold Hilsner*“, kterýmž zrekapituloval životní osudy muže, na němž byl spáchán justiční zločin, jenž tak významně ovlivnil osudy celé Auředníčkovy rodiny. Zdenko zemřel 21. 9. 1932 ve věku 68 let ve Vídni. Je neprávem opomíjenou postavou nedávné minulosti. Osvědčil nejen profesní právní kvality, ale především odvalu a tvrdohlavost. V době, která stavěla nejvíce na odív národní myšlenku, byl schopen se postavit zfanatizovanému davu a převážné většině členů vlastního národa a bránit spravedlnost. Svým neúnavným, téměř dvě desetiletí trvajícím bojem, pak zachránil čest rakouské (české) justice.

Se souhlasem autora převzato ze čtvrtletníku KROK, 2012, roč. 9, č. 4.

.....

Zahl: 420
Bundesland: Wien
Polit. Bezirk: Wien
(Stadt mit eig. Stat.)

Diözese: Wien
Pfarr: St. Augustin
Lehr Post: Wien



Toten-Schein.



dem hiesigen Sterbe-Buche Tom. XI fol. 98

wird hiemit amtlich bezeugt, daß

im (Ost. Sterb. Nr.) Wien 7. Gabelberggasse 3
am (in Buch.) zwei und vierzigsten Septem. des Eintausend
neun hundert neun und dreißig (in Jahren) 1922
an (Todesursache): Herz-Kreislauferkrankung
gestorben und am: 24. September 1922

in: Österreichischer Friedhof beerdigt worden ist

Name (Zu- und Vorname): Auřednick Zdenko D.

Alter (auch Geburtsdatum): 68 1/2 J. d. 1. April 1864

Religion: Katholik

Charakter: Professionell

Stand (ledig oder verheiratet oder verwitwet) bei Frauen Name und Charakter des Ehegatten; bei Kindern und ledigen Personen Name und Charakter ihrer Eltern:

unverheiratet seit 22. IX. 1891

Geburtsort: Reichenberg C. S. R.

Wohnort: Wien 7. Gabelberggasse 3

Zuständigkeitsort: Wien

Rekund dessen die eigenhändige Unterschrift des Gezeichneten und das beigedruckte Amtssiegel.

PFARRAMT ST. AUGUSTIN WIEN, I., am 7. Okt. 1922



Emmerich Holzhausem
gött. Rath. Pfarrer

Úmrtní list Zdenko Auřednicka

Polenský výtvarník – malíř Ladislav Garay

Z iniciativy učitele Základní školy v Polné Huberta Stluky, vedoucího Osvětové besedy v Polné, vzniklo při OB po roce 1955 několik zájmových útvarů.¹ Předně to byl v roce 1956 „Kroužek hudebních skladatelů“ (Matěj Pospíchal, František Prchal, Zdeněk Skočdopole...)² a následovně Kroužek lidových výtvarníků (MUDr. Josef Dvořák, Ladislav Garay, Čeněk Chládek, Ladislav Novák, Václav Oberreiter, Miloslav Plešinger, Rudolf Radouš ad.). V sále U Slovana, v prostorách dřívější Měšťanské besedy, byla v červnu roku 1956 uspořádána výstavka Lidové výtvarnictví.³ Další výstava místních výtvarníků sdružených pod OB v Polné se konala v sále U Slovana v červnu roku 1959;⁴ kromě obrazů zde byly veřejnosti prezentovány i fotografie.

Obou těchto zmíněných výstav v Polné se zúčastnil talentovaný naivní malíř Ladislav Garay.



Ladislav Garay se narodil 9. června 1911 v Budapešti, kde do svých 19 let žil. Tam vychodil obecnou a měšťanskou školu a absolvoval obchodní akademii. Po otci, který byl slovenský Maďar s československým občanstvím. Matka byla polské národnosti. Otec padl na frontě I. světové války a matka se znovu provdala. Již v dětství všechny své emotivní prožitky – splíny a smutky – léčil malováním. Matka mu zemřela, když dospíval, a dál byl vychováván nevlastními rodiči spolu se setrou a nevlastním bratrem. Po ukončení studií se ve své profesi neuplatnil, nesehnal stálé zaměstnání. Nějaký čas tedy pobýval u svého strýce na

Slovensku v Nízkých Tatrách a tam příležitostně zastával pozici obchodního příručího. Zde také intenzivně maloval tatranskou přírodu. Jako čl. státní občan musel nastoupit v Praze do povinné vojenské služby (1931 až 1933). Po jejím ukončení již v Praze zůstal a pracoval v ČSA.

Do Polné přišel v roce 1952 a zde pobýval až do své smrti. Pracoval jako technický úředník v národním podniku Technometra v Jihlavě. S rodinou (dcera Svatava, nar. 1951, syn Ladislav, nar. 1954) žil v bytě domu čp. 31 na Husově náměstí – U Michálků. V posledních 2 letech svého života, velmi nemocný, již neměl mnoho sil na další výtvarnou činnost. Zemřel 8. srpna 1969 v Polné.

Ladislav Garay byl talentovaný autodidakt, který si později výtvarné techniky zdokonaloval návštěvou výtvarných kurzů a školení, pořádaných Svazem naivních umělců, jehož byl dlouholetým členem. Ve své výtvarné činnosti používal olej, temperu, akvarel a pastel. Zkoušel i kombinovanou techniku a také grafiku (linoryty). Obdivoval přírodní krásu Vysočiny, dle jeho slov

byla „...smutná, studená, ale krásná a inspirativní“. V Polné také vznikala převážná většina jeho obrazů. Zdá se, že poprvé vystavoval právě v Polné v roce 1956 a poté ještě několikrát jako účastník kolektivních výstav. Později vystavoval také v Jihlavě a v Havlíčkově Brodu. V roce 1963 byly jeho obrazy vystaveny v Klubu umělců „Mánes“ v Praze v oddělení „Lidoví umělci a samoukové“. Na kolektivní výstavě „Naivní umění v Českoslovenku“ v Národní galerii v Praze (palác Kinských 20. 3. – 30. 4. 1964) vystavoval obrazy *Budapešť*, *Rybářská bašta*, *Kossuth*. Následně byla tato putovní expozice vystavena v Brně, Ostravě a Bratislavě, načež byl jeho obraz *Budapešť*, po výběru některých děl z předchozí výstavy, vystaven ještě v Miláně a v Paříži na výstavě „21+1 Naífs Cecoslovacchi“. Vyvrcholením jeho činnosti byla účast na světové výstavě „Expo 1967 Montreal“. Zastoupení ve sbírkách galerií: v Praze, Brně a Litoměřicích.

Za poskytnuté informace děkuji Svatavě Hejnysové-Garayové.

Poznámky

¹ Pod Osvětovou besedou byla v roce 1960 obnovena činnost pěveckého souboru Čestmír pod vedením Zdeňka Skočdopole a hudební odbor za řízení Františka Prchala.

² Pamětní kniha města Polná 1952–1962, s. 187

³ Tamtéž, s. 188.

⁴ Tamtéž s. 274.



Ladislav Garay: Polná

Národní stráž v Polné roku 1848

Břetislav Rérych napsal a Městské Rérychovo museum v Polné vydalo v roce 1948 drobnou publikaci věnovanou událostem roku 1848 v Polné.¹ Tehdy uplynulo od revolučního období právě 100 let, nyní je to již 164 let. Knížečka popisuje, jak se Polná dozvěděla o událostech roku 1848 a jak byla založena „Národní stráž města Polny“.

Není cílem tohoto textu opakovat již napsané. Mě zaujala příloha publikace, která obsahuje jmenný seznam všech příslušníků „Národní stráže“ včetně roku jejich narození, povolání a čísla domu. Historický seznam jmen obyvatel obce je vždy velice zajímavým zdrojem informací pro každého genealoga. Představuje pevný bod, kterým může začít nebo ověřit výsledky svého bádání. I z tak jednoduchého soupisu lze vytěžit mnoho informací. Právě jim se věnuje tento článek.

Úvodem však přece jen několik informací o bouřlivých událostech té doby, jak o nich referuje Břetislav Rérych: v pátek 17. března 1848 v pět hodin odpoledne pražská pošta dopravila do Polné „Pražské nowiny“, ve kterých byla uvedena zpráva o rozhodnutí císaře Ferdinanda, kterým prohlásil konstituci, čili konstituční monarchii v Rakousku. To bylo důsledkem revolučního hnutí ve Vídni, které se odehrálo ve dnech 13. a 14. března 1848 a bylo poznamenáno smrtí některých demonstrujících Vídeňáků. Vyvrcholilo dne 15. března 1848, kdy byl nucen odstoupit ze své funkce státního kancléře kníže Metternich, který 27 let fakticky vládl v Rakousku.



Kupec Antonín Pittner a měšťan Ligor Sadil předčítali v Polné veřejně tehdejší noviny (Národní nowiny, Moravský týdeník, Selské listy) a lidé vzrušeně a nadšeně reagovali na tyto události. Na počátku se bratřili Češi a Němci, ale tato idyla skončila, když hned následující číslo Národních novin vyzvalo Čechy, aby zrušili své německé firmy a nápisy. A zdá se, že již tehdy měla média velkou sílu v ovládnání obyvatelstva.

< Všichni věrní Čechové jak v Praze tak na venkově se tuto napominají, aby ke cti nové konstituce svoje německé firmy, štíty a vývěsky zrušili a české si wivěsili, aby se tak s námi wnitřně i zewnitřně stala důstojná změna. Všichni prawi vlastencové zvláště w Praze dbejte o to, aby také ti spoluměšťané, kterým snad tyto listy do rukau nepřijdu, o tomto napomenutí se dowěděli a brzy dle něho učinili; dokažme světu, že Čechové sice dvě stě let spali ale — newyhyňuli!

< Přetřelí článo mowia byla jes a dleci los omowry wydkaš a tuto jest prawi, které a celá wstřední dílo swěta order přímce a wzdawane. Přetřelí článo! řekadři něhmo řekadři se uka jako wo ano, kterých řekadři otiwati ewo-

Národní gardy začaly vznikat po schůzi ve Svatováclavských lázních, která se uskutečnila dne 11. března 1848. Již 13. dubna 1848 vydal nejvyšší purkrabí Rudolf hrabě Stadion jejich prozatímní statut, který posléze nahradil organizační řád, vydaný jeho nástupcem místodržícím Lvem hrabětem Thunem dne 11. května 1848. Dozor nad gardami byl svěřen ministerstvu vnitra, ale též zemskému presidiu a krajským a purkmistrovským úřadům. Josef kníže Lobkovic byl jmenován vrchním velitelem gard.²

Podle Rérychova článku byl v Polné proveden soupis obyvatel od devatenácti do padesáti sedmi let a do gardy bylo zapsáno 377 osob. Připojený seznam však uvádí pouze 369 osob, tedy o 8 méně, a nejstarší gardista byl 59 let star. Také Židovské město mělo údajně své gardisty, ale jejich seznam se ztratil. Gardisté byli rozdělení do 3 setnin, velitel první setniny kupec Vojtěch Mareš byl jmenován majorem a velitelem celé stráže. Pro gardisty byly pořízeny uniformy a na sv. Václava, tedy 28. září 1848, byl vysvěcen prapor Národní stráže, jehož podobu navrhl Antonín Klusáček, tehdejší podučitel polenské hlavní školy.

Když v červnu došlo k revolučnímu hnutí i v Praze, připravovala se garda, že půjde Praze na pomoc. Ale pražské povstání bylo rychle násilím potlačeno a gardisté do něj nijak nezasáhli. Národní stráže byly zrušeny císařským patentem z 22. srpna 1851. Jejich význam byl tedy spíše symbolický.

Jaké informace lze ze seznamu členů polenské Národní stráže získat? Především o věkovém složení gardistů či členů národní stráže:

<u>rok narození</u>	<u>osob</u>	<u>%</u>	<u>věk</u>
1789-1798	18	6,0	50 až 59
1799-1808	93	30,9	40 až 49
1809-1818	126	41,9	30 až 39
1819-1829	64	21,3	19 až 29
celkem	301	100,0	
neuveдено	68		
úhrnem	369		

Vidíme, že nejpočetněji je zastoupena skupina 30 až 39letých osob. Podíváme-li se na účast po jednotlivých letech, pak nejstarším gardistou, ve věku 59 let, byl kožešník Václav Jošt narozený roku 1789.³ Naopak nejmladší – devatenáctiletí – byli truhlář František Korotvička, krejčí Václav Horák a soukeník František Rérych.

Absolutně největší zastoupení měli 32letí a 35letí, kterých bylo 19. Věková struktura je zajímavý údaj, protože v těchto letech narození aktivně prožívali tyto převratné historické události. Pro osoby starší a mladší již určitě neměly takový význam a ti, kdo se narodili po roce 1848, se dívali na toto období jako na dávnou historii – tak jako my narození pár let po ukončení 2. světové války jí vnímáme jako historii, obdobně tak jako narození po roce 1968 nebo 1989 hodnotí tyto „revoluční roky“. Bez osobního prožitku se jen těžko takové události chápou.

<u>Narozen osob věk 1848</u>			<u>Narozen osob věk 1848</u>		
1789	1	59	1811	9	37
1790	1	58	1812	18	36
1791	1	57	1813	19	35
1792	1	56	1814	10	34
1793	1	55	1815	8	33
1794	2	54	1816	19	32
1795	3	53	1817	8	31
1796	1	52	1818	13	30
1797	1	51	1819	10	29
1798	6	50	1820	8	28
1799	6	49	1821	3	27
1800	11	48	1822	9	26
1801	17	47	1823	8	25
1802	10	46	1824	7	24
1803	7	45	1825	7	23
1804	5	44	1826	3	22
1805	6	43	1827	4	21
1806	10	42	1828	2	20
1807	11	41	1829	3	19
1808	10	40			
1809	10	39			
1810	12	38			
			celkem		301
			neurčen		68
					369

Druhou nesporně zajímavou informací je **povolání gardistů**, které, až na dvě výjimky, máme zaznamenáno u všech osob. Zcela masově je zastoupení soukeníků, kterých bylo v gardě 115, tedy 31,2 %. Svědčí to o tehdejší významu tohoto řemesla pro Polnou. Po šedesáti letech (v roce 1908) byl v Polné soukenický cech zrušen

a řemeslo zcela zaniklo. Řemeslo na druhém místě – obuvníci či ševci – mají již výrazně menší zastoupení, jak je vidět z dále uvedeného přehledu.

povolání	osob	%
soukeník	115	31,2
obuvník	27	7,3
kožešník	23	6,2
tkadlec	22	6,0
krejčí	17	4,6
krupař	13	3,5
pekař	12	3,3
řezník	12	3,3
truhlář	10	2,7
hudebník	9	2,4
postřihač	8	2,2
rolník	7	1,9
koželuh	6	1,6
kovář	5	1,4
kupec	6	1,6
barvíř	4	1,1
hrnčír	4	1,1
jirchář	4	1,1
kloboučník	4	1,1
zedník	4	1,1
hostinský	3	0,8
kolář	3	0,8
kramplíř	3	0,8
mlynář	3	0,8
učitel	3	0,8
8 povolání po 2 os.	16	4,3
8 úředníků po 1 os.	8	2,2
17 povolání po 1 os.	17	4,6
neurčeno	2	0,5
	369	100,0

Některé profese mají pro nás jasný význam i dnes. Některé jsou pro nás po 165 letech téměř nesrozumitelné. Jircháři a koželuhové se zabývali zpracováním kůží. Každý však jiným postupem. Jircháři vydělával kůže pomocí kamence. Zbavil kůži na líci vlasu a pokožky a na rubu tuku a blan. Pak máčel kůži (jirchy) v roztoku vody, kamence, žloutků a mouky a potom je barvil přírodními a později dehtovými barvivy. Po vysušení se kůže brousila na rubu a leštila na líci. Koželuh zpracovával kůži tříslením (tříslovina se získávala z kůry smrku, břízy, ovocných stromů apod.), případně hlinítyými solemi či působením různých tuků (zejména rybích). Vyčíněním se z původní surové kůže vytvořila useň (holá) nebo kožešina (s chlupem).

Téměř nejasné je dnes působení kramplířů, kteří zřejmě vyráběli krample, součástky pro vyčesávání vlny nebo lnu ve strojích soukeníků. Zajímavé je, že mezi gardisty nacházíme celkem početně zastoupenou profesi hudebníků, kterých je devět, tedy více než učitelů.

Celkem je uvedeno u gardistů 59 profesí. Úřednická povolání či funkce v dnešní terminologii s jedním zástupcem byla: agent (v tomto případě obchodní cestující), akademik (student), c. k. respicient, kněhvedoucí (úředník provádějící zápisy do pozemkových knih), kontribuční, písař, právník, vrchní na odpočinku a jejich zkoušený rada (odborný radní magistrátu se soudní pravomocí).

Ostatní povolání s jedním zástupcem v gardě byla: bradýř (holič), brusič, handlír, hoblíř, hodinář, knihař, kominík, obchodník, ovocnář, pecnář, perníkář, plechař, pozamentýř (prýmkař), statkář, mydlář a zámečník. Dva zástupce najdeme u těchto profesí: bednář, malíř, mistr zednický, provazník, rukavičkář, sklenář, soustružník a tesař. C. k. respicient byla hodnost příslušníka finanční stráže, která byla zřízena roku 1842 a plnila zhruba funkci pohraniční stráže, celního a finančního úřadu.⁴ Stanice finanční stráže byla situována i v Polné.

Pro genealogy nesporně nejzajímavější informací je frekvence v té době v Polné se nacházejících **rodů či příjmení**. Jde celkem o 200 jmen, přičemž u 69 jmen nacházíme více členů dané rodiny a 131 osob je uvedeno pouze jedenkrát, i když u některých jde jen o drobnou pravopisnou odchylku.

	Příjmení	osob		příjmení	osob
1	Vítek	17	36	Bernardy	2
2	Procházka	13	37	Béz	2
3	Sobotka	11	38	Brabec	2
4	Měřinský	9	39	Čermák	2
5	Jošt	8	40	Došek	2
6	Novotný	7	41	Dvořák	2
7	Losenický	5	42	Hájek	2
8	Ráček	5	43	Havlíček	2
9	Sadil	5	44	Chmel	2
10	Fiala	4	45	Janda	2
11	Haupt	4	46	Jaroš	2
12	Horák	4	47	Jelínek	2
13	Kasal	4	48	Jílek	2
14	Klusáček	4	49	Kubát	2
15	Mikší	4	50	Kuhn	2
16	Pešák	4	51	Lang	2
17	Pojmon	4	52	Martínek	2
18	Pokorný	4	53	Mauric	2
19	Rosendorfský	4	54	Nápravník	2
20	Sázavský	4	55	Nejedlý	2
21	Svoboda	4	56	Neumann	2
22	Brož	3	57	Palásko	2
23	Doubek	3	58	Rérych	2
24	Dvořáček	3	59	Röhrich	2
25	Filipenský	3	60	Seidl	2

26	Frühbauer	3	61	Skočdopole	2
27	Fukátko	3	62	Starý	2
28	Klement	3	63	Strašil	2
29	Perkman	3	64	Strnad	2
30	Peřina	3	65	Špinar	2
31	Pospíchal	3	66	Toman	2
32	Sedlák	3	67	Varhánek	2
33	Ulrich	3	68	Vladyka	2
34	Vomlel	3	69	Vodňanský	2
35	Zima	3		jedinec	131
		170			199

Nejpočetněji zastoupeni mezi gardisty byli členové rodu Vítků, kterých bylo 17, Procházků 13 a Sobotků 11. Mezi jmény nacházíme i rody s českým a německým záznamem jména, tak v gardě byli Röhrichové i Rérychové. Přestože garda byla ryze českým útvarem, vidíme z uvedených jmen, že někteří mají jméno původem německé, např. Perkman, Frühbauer, Seidl, Neumann, atd. a nacházíme i jména zřejmě jiného původu jako Bernardy nebo Mauric.

Zde opět můžeme pozorovat řadu původem německých jmen. Nacházíme i varianty jmen uvedených ve vícečetné skupině jmen, např. Mauric a Mouric či Perkman a Bergmann i Perkman. Jistě zajímavé by bylo zjistit u jednotlivých jmen jaká je jejich frekvence výskytu v současné době, ale to je úkol přesahující rozsah tohoto článku i příležitost pro dnešní nositele uvedených jmen.

Poslední informací, kterou lze ze seznamu gardistů získat, je počet domů, resp. osob v gardě podle jednotlivých domů. V seznamu je Polná rozčleněna na 6 částí, chybí Židovské město a Kateřinov.

	Domů	Osob
Město (M)*)	29	55
Město od kuchyně dolů na Sezimovský rynek, Růžová ulice, Baborová ulička, Velký Pátek, Kandie, Čamourek (SRPK)	51	81
Náměstí, Růžová ulice, Pátek (NRP)	21	33
Horní město (HM)	60	74
Dolní město (DM)	72	90
Ouvoz, Louž, Žabokrty (OLŽ)	26	36
Celkem	259	369

*) zkratka čtvrti v příloze

V roce 1846 bylo v Polné celkem 538 domů a 4 740 obyvatel,⁵ takže do gardy bylo zapojeno 48 % domů a téměř 8 % obyvatel.

Jako po každé revoluci, vyprchalo nadšení obyvatel velice rychle. Gardy byly zrušeny, prapor byl rozstříhán (později jej starosta Antonín Pittner nechal sešít a zasklít do rámu a vystavit v radniční kanceláři) a uniformy byly věnovány divadelním ochotníkům. Ministr vnitra Alexandr Bach vrátil do politického života cenzuru, omezil společenský i politický život a až do roku 1859 zůstal po císaři nejmocnější osobou v Rakousku. Na druhé straně, v té době začal vzkvétat průmysl i obchod, stavěly se silnice, železnice, padly celní bariéry a změnila se státní správa. Ale to je již jiný příběh.

Příloha: Seznam členů „Národní stráže města Polny“

Pořadí	Dům	Čtvrť	Jméno a příjmení	Povolání	Narozen
1	2	M	Edmund Sadil	postřihač	1806
2	3	M	Jan Boubela	soukeník	1813
3	3	M	Josef Mošner	tkadlec	
4	3	M	František Viehland	brusič	
5	7	M	Ondřej Jaroš	zedník	1812
6	7	M	Jan Hájek	kolář	1823
7	8	M	František Varhánek	řezník	1803
8	8	M	Filip Palír	soukeník	1801
9	9	M	Ignác Eis	mistr zednický	1803
10	9	M	František Petremand	hodinář	1817
11	9	M	Karel Zavadil	kominík	1815
12	9	M	Jan Mikší	tkadlec	
13	10	M	Jan Rothaug	knihář	1799
14	10	M	Karel Rosenberg	obuvník	1801
15	10	M	František Frühbauer	barviř	1806
16	11	M	Antonín Sobotka	řezník	1801
17	11	M	Václav Jošt	kožešník	1789
18	11	M	Karel Jošt	kožešník	1826
19	12	M	Ignác Pluhař	barviř	1807
20	12	M	Josef Pokorný	soukeník	1807
21	13	M	Liberát Kundt	malíř	1812
22	15	M	Antonín Maras	pekař	1810
23	16	M	Ludvík Procházka	soukeník	1819
24	17	M	Josef Langhans	kupec	1812
25	19	M	Ignác Procházka	řezník	1819
26	17	M	Jakub Konzbul	soukeník	
27	19	M	Ludvík Stražil	soukeník	1799
28	23	M	Jiří Volf	postřihač	1808
29	23	M	Jan Šorf	obuvník	
30	25	M	Leopold Sobotka	řezník	1812
31	25	M	František Ambelang	c.k.respicient	1802
32	25	M	Jiří Müller	bradýř	1816
33	26	M	Josef Feltl	agent	1812
34	27	M	František Bergmann	soukeník	1799
35	27	M	Karel Bohata	zkouš. rada	1795
36	30	M	František Činčera	tkadlec	1812
37	31	M	Jan Putterlik	kupec	1812
38	33	M	Antonín Chlebeček	barviř	1813
39	34	M	Karel Novotný	hostinský	1825
40	34	M	Antonín Paul	plechař	1807
41	35	M	Benjamin Nebesař	pekař	1802
42	35	M	Václav Sobotka	soukeník	1806
43	35	M	František Chalupa	truhlář	1813
44	35	M	Jan Vodňanský	obuvník	1812
45	37	M	Antonín Röhrich	kožešník	1823
46	38	M	Jan Sobotka	krupař	1825
47	38	M	František Sobotka	soukeník	1818
48	39	M	Adolf Varhánek	mydlář	1819
49	40	M	Karel Losenický	rolník	1817
50	38	M	Josef Neumann	statkář	
51	38	M	Ludvík Sobotka	řezník	
52	41	M	František Sedlák	rolník	1824
53	41	M	Jan Losenický	kožešník	1816
54	42	M	Václav Ledecký	rukavičkář	1810

55	42	M	Matěj Kasal	soukeník	1811
56	1	HM	Josef Kasal	kožešník	1811
57	2	HM	Kašpar Pojmon	kožešník	1821
58	4	HM	Václav Pokorný	krupař	1802
59	6	HM	František Strašil	řezník	1816
60	7	HM	Vincenc Fiala	tkadlec	1822
61	8	HM	Severín Vitek	soukeník	1806
62	9	HM	Vojtěch Vomlel	kovář	1818
63	11	HM	Josef Biška	soukeník	1818
64	15	HM	Tomáš Palásko	hudebník	
65	16	HM	Tomáš Vitek	soukeník	1808
66	17	HM	Ligor Filipenský	soukeník	1801
67	18	HM	Adolf Sadil	kněhvedoucí	1813
68	21	HM	Jan Kasal	kožešník	1827
69	21	HM	Vincenc Kasal	kožešník	1820
70	23	HM	Petr Vitek	soukeník	1818
71	25	HM	Matěj Karhan	krejčí	1790
72	25	HM	Vojtěch Chmel	soukeník	
73	25	HM	František Novotný	zámečník	1811
74	26	HM	Karel Peřina	pekař	1807
75	27	HM	Tomáš Kment	sklenář	1808
76	28	HM	Viktorin Hübelbauer	krupař	1810
77	28	HM	František Blažejovský	kožešník	1800
78	29	HM	Filip Sázavský	kožešník	1817
79	30	HM	Jan Milián	obuvník	1817
80	32	HM	Matěj Měřinský	soukeník	1807
81	32	HM	Antonín Měřinský	hudebník	1824
82	34	HM	Matěj Landsmann	mistr zednický	1800
83	35	HM	František Škoudlín	tkadlec	1824
84	36	HM	František Pešák	soukeník	1801
85	38	HM	Jan Vladyka	tkadlec	
86	38	HM	Josef Rublák	soukeník	
87	38	HM	Karel Chmel	soukeník	
88	39	HM	Karel Fukátko	soukeník	1820
89	39	HM	Matěj Jošt	kožešník	1805
90	40	HM	Severin Sadil	soukeník	1819
91	42	HM	Vilim Perkmann	soukeník	1813
92	44	HM	Leopold Sedlák	soukeník	1804
93	46	HM	Antonín Haupt	soukeník	1800
94	47	HM	Karel Kožený	soukeník	
95	49	HM	Jan Béz	soukeník	1809
96	50	HM	Jan Rathsam	soukeník	1819
97	52	HM	František Haupt	soukeník	1813
98	55	HM	Vojtěch Filipenský	soukeník	1813
99	55	HM	Karel Filipenský	soukeník	1810
100	56	HM	Matěj Měřinský	koželuh	1808
101	57	HM	Vojtěch Svoboda	provazník	1806
102	58	HM	František Vocelka	soukeník	1816
103	58	HM	Blažej Sadka	soukeník	1810
104	59	HM	Jakub Béz	soukeník	1814
105	60	HM	Jan Piška	soukeník	
106	63	HM	Petr Roštok	soukeník	
107	65	HM	František Lacina	tkadlec	
108	68	HM	Josef Sobotka	kolář	1808
109	71	HM	Jakub Laxner	obuvník	
110	72	HM	František Fiala	koželuh	1818
111	73	HM	Antonín Holásek	obuvník	1819
112	74	HM	Liberát Doubek	kožešník	1826
113	74	HM	Josef Pospichal	kožešník	1818

114	75	HM	František Vitek	soukeník	1803
115	76	HM	František Taul	soukeník	
116	77	HM	Tomáš Meloun	krupař	1800
117	79	HM	Jan Horák	provazník	1811
118	80	HM	Karel Beneš	kovář	1824
119	81	HM	Josef Rosendorfský	tkadlec	1828
120	81	HM	Josef Došek	obuvník	
121	88	HM	Václav Spálenský	tkadlec	1812
122	89	HM	František Lang	krejčí	1822
123	89	HM	Kašpar Vodňanský	tkadlec	1812
124	124	HM	Václav Mikši	soukeník	
125	129	HM	Antonín Dvořáček	soukeník	
126	138	HM	Vojtěch Dvořáček	soukeník	
127	138	HM	Antonín Toman	truhlář	
128	139	HM	Ligor Procházka	soukeník	
129	151	HM	František Strnad	krupař	
130	123	NRP	Jan Jošt	kožešník	1812
131	125	NRP	Ludvík Pokorný	soukeník	1817
132	127	NRP	Antonín Klusáček	učitel	1817
133	127	NRP	Ludvík Klusáček	obuvník	1822
134	128	NRP	Josef Hákl	soukeník	1805
135	129	NRP	Antonín Ráček	postřihač	1809
136	129	NRP	Roman Vitek	soukeník	1804
137	131	NRP	Vojtěch Doubek	kožešník	1802
138	131	NRP	Leopold Hubáček	rukavičkář	1820
139	131	NRP	Jan Klement	soukeník	1817
140	131	NRP	Josef Havlíček	tkadlec	1822
141	132	NRP	Ambrož Jošt	kožešník	1805
142	133	NRP	Wolfgang Měřínský	soukeník	1800
143	135	NRP	Petr Brož	krupař	1819
144	135	NRP	Karel Perkman	soukeník	1802
145	136	NRP	František Rosendorfský	řezník	1806
146	136	NRP	František Horák	krejčí	1812
147	138	NRP	František Doubek	soukeník	1801
148	139	NRP	Petr Sobotka	soukeník	1800
149	141	NRP	František Sedláček	krejčí	1807
150	141	NRP	Matěj Nedbal	soukeník	1807
151	142	NRP	Josef Nápravník	kramplíř	1808
152	142	NRP	Antonín Losenický	řezník	1801
153	143	NRP	Jan Hošek	krupař	
154	144	NRP	Jan Fukátko	soukeník	1809
155	145	NRP	Severin Klusáček	soukeník	1809
156	146	NRP	Antonín Pittner	kupec	1814
157	146	NRP	Petr Pokorný	soukeník	1808
158	147	NRP	Josef Šrámek	pekař	1811
159	148	NRP	Kašpar Nápravník	kramplíř	1816
160	148	NRP	Ludvík Sadil	pekař	1810
161	149	NRP	František Janda	rolník	1809
162	149	NRP	Jan Janda	rolník	1814
163	2	DM	František Rychtecký	krupař	1818
164	2	DM	Kašpar Zima	soukeník	1820
165	2	DM	Jan Zima	soukeník	1825
166	4	DM	Josef Kuhn	učitel	1823
167	4	DM	Adolf Kuhn	pekař	1829
168	9	DM	Karel Vitek	soukeník	1816
169	9	DM	František Peroutka	soukeník	
170	10	DM	Michal Jošt	hudebník	1793
171	13	DM	Karel Špinar	rolník	1798
172	17	DM	Ondřej Landa	kolář	1801

173	18	DM	Kašpar Dvořák	obuvník	1812
174	18	DM	Jakub Měřinský	hudebník	1801
175	18	DM	Jakub Měřinský	hudebník	1801
176	20	DM	Ludvík Fukátko	hudebník	1800
177	22	DM	Antonín Mikší	jirchář	1825
178	23	DM	Kašpar Pešák	soukeník	1812
179	24	DM	Jan Pořický	kožešník	1809
180	27	DM	Vavřín Novotný	tkadlec	1802
181	28	DM	Kašpar Nejedlý	zedník	
182	83	DM	Josef Peřina	postřihač	1813
183	88	DM	Ignác Pešák	soukeník	
184	39	DM	Jiří Novotný	krejčí	1814
185	42	DM	Josef Růžička	krejčí	
186	43	DM	Antonín Bernardy	soukeník	1812
187	44	DM	František Horák	krejčí	1811
188	46	DM	Filip Došek	obuvník	
189	46	DM	František Basař	tkadlec	1821
190	49	DM	Václav Eichler	soukeník	
191	51	DM	Jan Pibela	krupař	1813
192	53	DM	Antonín Měřinský	soukeník	1814
193	54	DM	Ligor Mauric	soukeník	
194	54	DM	Jan Mauric	soukeník	
195	56	DM	František Měřinský	soukeník	1812
196	58	DM	Jan Palásko	soukeník	
197	59	DM	Tomáš Motel	kožešník	1815
198	61	DM	Vincenc Zubatý	obuvník	1802
199	63	DM	Jan Smied	soukeník	1816
200	67	DM	František Březina	truhlář	
201	69	DM	Jan Hájek	obuvník	1820
202	70	DM	Antonín Heiland	soukeník	
203	70	DM	František Bernardy	soukeník	1814
204	70	DM	Jan Kubiček	hudebník	1829
205	71	DM	Josef Perkman	soukeník	1818
206	73	DM	František Měřinský	malíř	1824
207	75	DM	Jan Vitek	soukeník	1825
208	76	DM	František Korotvička	truhlář	1819
209	82	DM	Karel Köhler	postřihač	1801
210	83	DM	Melchior Jošt	kožešník	1808
211	84	DM	Julian Štern	barvíř	1824
212	85	DM	Vincenc Jaroš	tkadlec	
213	88	DM	Jakub Rybka	postřihač	1806
214	88	DM	Antonín Vitek	hudebník	1827
215	88	DM	Matěj Vitek	hudebník	1798
216	89	DM	Matěj Seidl	kloboučník	1803
217	90	DM	Jan Seidl	kloboučník	
218	92	DM	Antonín Richter	jirchář	1828
219	94	DM	Karel Záborský	obuvník	1813
220	95	DM	Karel Brož	soukeník	1810
221	95	DM	Jan Brož	soukeník	1815
222	96	DM	Václav Haupt	soukeník	1813
223	97	DM	Karel Vitek	soukeník	1801
224	99	DM	Josef Vladyka	kloboučník	1820
225	100	DM	Václav Kohout	krupař	
226	103	DM	Antonín Mouric	soukeník	1800
227	105	DM	Petr Vitek	soukeník	1815
228	106	DM	Matěj Novotný	tkadlec	1818
229	108	DM	Václav Nejedlý	zedník	
230	131	DM	Josef Hakl	soukeník	
231	134	DM	Josef Sázavský	soukeník	1799

232	135	DM	Jan Pojmon	hostinský	1811
233	137	DM	Josef Stehlik	hrnčíř	1801
234	141	DM	Jan Laštovička	hrnčíř	1822
235	143	DM	Václav Martinek	truhlář	
236	145	DM	Lukáš Vomlel	zedník	
237	155	DM	František Šmied	kovář	1805
238	161	DM	Jan Jankl	krejčí	1822
239	165	DM	Josef K. Vitek	soukeník	1814
240	166	DM	Ignác Kremlička	soukeník	
241	167	DM	František Šejstal	pecnář	
242	172	DM	František Doubal	truhlář	1813
243	176	DM	Josef Soukup	soukeník	
244	180	DM	Josef Půža	tkadlec	1820
245	182	DM	Josef Lang	tkadlec	1818
246	182	DM	Antonín Brabec	obuvník	
247	183	DM	Jan Zacharník	obuvník	
248	183	DM	Antonín Procházka	soukeník	
249	183	DM	František Myka	soukeník	
250	183	DM	Václav Felix	tesař	1812
251	183	DM	Jan Urc	tesař	1806
252	184	DM	Václav Dohnal	krejčí	
253	43	SRPK	Antonín Neubauer	hostinský	1813
254	43	SRPK	Ligor Sadil vrchní	na odpočinku	1797
255	43	SRPK	Jakub Zelený	obuvník	1812
256	44	SRPK	Václav Pojmon	kožešník	1794
257	44	SRPK	František Pojmon	krupař	1813
258	44	SRPK	Antonín Havlíček	krejčí	1816
259	45	SRPK	Josef Pelikán	řezník	1826
260	45	SRPK	Paul Litman	ovocnář	1798
261	46	SRPK	Leopold Peřina	jirchář	1798
262	46	SRPK	Josef Brdička	perníkář	1804
263	46	SRPK	Jan Klusáček	řezník	1815
264	47	SRPK	Josef Šubrt	krejčí	1820
265	48	SRPK	Jiří Tajchman	soukeník	1814
266	48	SRPK	Josef Litomský	krejčí	1799
267	48	SRPK	Karel Bernat	krejčí	1794
268	48	SRPK	František Friesse	hoblař	1795
269	48	SRPK	Václav Horák	krejčí	1819
270	49	SRPK	Vojtěch Mareš	kupec	1802
271	49	SRPK	Emanuel Ráček	obchodník	1817
272	50	SRPK	Jan Culka	kupec	1798
273	50	SRPK	Ignác Spinar	učitel	1816
274	51	SRPK	Jan Lorenci	kontribuční	1816
275	52	SRPK	Jan Ulrich	pekař	1822
276	52	SRPK	Antonín Sobotka	obuvník	1816
277	52	SRPK	Liguriaš Vitek	soukeník	1805
278	53	SRPK	Kašpar Novotný	soustružník	1818
279	53	SRPK	Tadyáš Dvorský	akademik	1803
280	55	SRPK	Josef Frühbauer	pekař	1808
281	55	SRPK	Adolf Frühbauer	soukeník	1818
282	56	SRPK	Josef Svida	právník	1816
283	56	SRPK	Josef Vitek	pekař	1821
284	57	SRPK	František Pešák	soukeník	1810
285	58	SRPK	Josef Stránský	sklenář	1824
286	58	SRPK	Dominik Jošt	kožešník	1813
287	59	SRPK	Aleš Svoboda	kupec	1791
288	59	SRPK	Ludvík Sobotka	soukeník	1813
289	59	SRPK	Ludvík Novák	obuvník	
290	61	SRPK	Karel Starý	pekař	1829

291	62	SRPK	František Procházka	řezník	1823
292	63	SRPK	František Rérych	soukeník	1819
293	63	SRPK	Josef Rérych	kramplíř	1823
294	64	SRPK	František Balzr	obuvník	1798
295	65	SRPK	Filip Šrůtka	kloboučník	1810
296	66	SRPK	Jan Svoboda	truhlář	1802
297	67	SRPK	Václav Šotola	krupař	1810
298	69	SRPK	František Röhrich	soukeník	1808
299	71	SRPK	František Procházka	soukeník	1813
300	72	SRPK	Filip Kastner	krejčí	1802
301	72	SRPK	Antonín Svoboda	soukeník	1803
302	73	SRPK	Josef Ráček	postřihač	
303	76	SRPK	Josef Sobotka	krejčí	
304	77	SRPK	Josef Jílek	soukeník	1806
305	78	SRPK	František Losenický	řezník	1796
306	79	SRPK	Antonín Medřický	obuvník	1799
307	82	SRPK	Liguriáš Vitek	soukeník	1804
308	82	SRPK	Jakub Klement	handlíř	
309	83	SRPK	Tomáš Cink	krejčí	1795
310	84	SRPK	Antonín Neumann	tkadlec	1806
311	84	SRPK	Josef Starý	pekař	1805
312	85	SRPK	Vilím Bukovský	tkadlec	1814
313	91	SRPK	Antonín Veishar	kovář	1811
314	93	SRPK	Theodor Ráček	postřihač	1815
315	99	SRPK	Petr Novotný	rolník	1792
316	101	SRPK	Jan Fiala	obuvník	1816
317	103	SRPK	František Vitek	soukeník	1807
318	104	SRPK	Tadyáš Procházka	tkadlec	1800
319	108	SRPK	Tadyáš Leitner	obuvník	1801
320	109	SRPK	Jan Skočdopole	soukeník	1818
321	112	SRPK	Jan Jelínek	truhlář	1814
322	112	SRPK	František Haupt	soukeník	1822
323	112	SRPK	Antonín Skočdopole	soukeník	1816
324	113	SRPK	Josef Losenický	kožešník	1815
325	114	SRPK	Mat(ěj) Sázavský	jirchář	1801
326	115	SRPK	Ludvík Procházka	soustružník	1816
327	115	SRPK	Matěj Procházka	soukeník	1807
328	115	SRPK	Karel Procházka	rolník	1822
329	116	SRPK	Martin Košel	kovář	1807
330	116	SRPK	František Pazdera	bednář	1807
331	118	SRPK	Jan Tomáš Vitek	soukeník	1816
332	119	SRPK	Jan Zima	soukeník	1804
333	121	SRPK	Jan Martínek	tkadlec	1800
334	33	OLŽ	Teodor Ráček	pozamentýř	1813
335	98	OLŽ	Václav Vomlel	tkadlec	
336	99	OLŽ	Vincenc Fiala	mlynář	1825
337	100	OLŽ	Josef Rosendorfský	mlynář	1801
338	101	OLŽ	Tomáš Pospíchal	koželuh	1815
339	103	OLŽ	Daniel Kotouč		
340	105	OLŽ	Josef Čermák	koželuh	1809
341	105	OLŽ	Matěj Čermák	hrnčíř	
342	105	OLŽ	Karel Sázavský	koželuh	1811
343	110	OLŽ	Matěj Brabec	obuvník	1801
344	110	OLŽ	Josef Kubát	soukeník	
345	111	OLŽ	Leopold Lahn	soukeník	
346	112	OLŽ	Leopold Korejtko	obuvník	1810
347	113	OLŽ	Filip Skalák	hrnčíř	1825
348	120	OLŽ	Matěj Mach	obuvník	1810
349	120	OLŽ	Josef Kubát		

350	121	OLŽ	Josef Jílek	soukeník	1816
351	123	OLŽ	Jan Pospíchal	koželuh	1816
352	123	OLŽ	Ludvík Hulej	soukeník	1816
353	124	OLŽ	Václav Mikší	soukeník	
354	128	OLŽ	Ondřej Sedlák	písař	1827
355	128	OLŽ	Jakub Perkman	soukeník	1809
356	129	OLŽ	Antonín Dvořák	soukeník	
357	133	OLŽ	Jan Procházka	soukeník	1813
358	134	OLŽ	Karel Procházka	soukeník	1823
359	136	OLŽ	Matěj Klement	soukeník	1809
360	138	OLŽ	Vojtěch Dvořáček	soukeník	
361	138	OLŽ	Antonín Toman	truhlář	
362	138	OLŽ	František Rosendorfský	truhlář	1809
363	139	OLŽ	Jan Škorpík	bednář	1800
364	139	OLŽ	Ligor Procházka	soukeník	
365	140	OLŽ	František Ulrich	obuvník	1827
366	140	OLŽ	František Ulrich	obuvník	1823
367	151	OLŽ	František Strnad	krupař	
368	153	OLŽ	Josef Jelínek	kožešník	1823
369	154	OLŽ	Vojtěch Kojdl	pekař	1803

Poznámky:

¹⁾ Rérych uvádí jako nejstaršího sedmapadesátiletého pekaře Aleše Svobodu. Bude se zřejmě jednat o mylnou informaci, jsou-li uvedeny roky narození gardistů správně. O rok starší než Aleš Svoboda byl ještě krejčí Matěj Karhan.

²⁾ Rérych, Břetislav: *Rok 1848 v Polné*. Polná: Městské Rérychovo museum v Polné, 1948. Publikaci o 30 stranách vytiskla knihtiskárna B. Zapletal v Polné, náklad obnášel 1000 výtisků.

³⁾ Internetové stránky Národního archivu České republiky. Dostupné online z: http://www.nacr.cz/Upload/pomucky/id_10_1_NG_uvod.pdf [cit. 14. 4. 2012]

⁴⁾ Internetové stránky věnované historii finanční stráže. Dostupné online z: http://financ.wz.cz/1918_1938.htm [cit. 14. 4. 2012]

⁵⁾ Pojmon, František: *Polná, popis dějepisný, místopisný a statistický*. Reprint původního vydání. Polná: Nakladatelství Romance 1991, s. 152.

Adresa autora: Jiří Klusáček, Praha-Ruzyně, listopad 2012, www.klusacek.cz

Jan Prchal

Zprávy o povodni roku 1925 na Polensku

Příčinou záplav a povodní bývají zpravidla nadprůměrné srážky nebo tzv. jarní tání. Mohou být lokálního charakteru, kdy při prudkém lijáku postihnou území o malé ploše; nebo přinese frontální systém tlakové níže vydatné a dlouhotrvající srážky, které zasáhnou rozsáhlé oblasti. Mnohdy pak půda přesycená vodou z předešlých srážek nedokáže vodu zadržet, a ta stéká do naplněných řek. Pak mluvíme o padesátileté nebo stoleté vodě, jaká postihla Čechy naposledy v srpnu roku 2002.

Města a obce položené ve vyšších polohách v oblasti Vysočiny mají neblahé zkušenosti spíše s lokálními povodněmi.

Polensko bylo v historii svého osídlení postiženo několika velkými povodněmi. Snad nejrozsáhlejší a nejničivější povodeň je zaznamenána z roku 1713. Tehdy, 31. července, protrhly dešťové přívaly mnoho rybníků na panství žďárském a polensko-přibyslavském. Rozvodněné potoky a říčky zvedly hladinu řeky Sázavy. Voda strhla mnoho domů a mostů, uhynulo velké množství zvěře a domácích zvířat. Údajně se při této povodni utopilo několik set lidí.

Ve 20. století postihla město Polnou a okolní obce jedna z největších povodní tohoto století dne 11. května roku 1925. O následcích velké vody píše kronikář Břetislav Rérych:

Velká bouřka s průtrží mračen způsobila 11. května protržení hráze Podhorského rybníku a záplavová vlna zatopila Podhoru, tzv. Pastviště a Dolní město, strhla mostky a lávky, odnesla stovky skladovaných prken pily Na Podhoře, poničila ploty a zahrady a způsobila obrovské škody na lukách a polích; nejstarší část Polné Žabokrty (dnes ulice U Studánky), tzv. Vejvoz (Jungmannova ulice) a dvorek Čamourek Na Podhoře byly odříznuty od města, na potoce u Dolní brány a na rybníku Kukli byly strženy splavy; rybník Kukle vytekl a krajina kolem byla na několik let změněna; z mnoha bytů a sklepů několik dnů odstraňovali vodu, vymleté rokle musely být zaváženy.¹

Záplavy zasáhly také obce Zhoř a Arnolec, od Polné deset kilometrů jihovýchodně:

V neděli 11. května 1925 se snesla nad krajem veliká bouře se silným deštěm. Celá ves byla zatopena. Pro vysokou vodu nebylo možné přejít od kostela ke „staré poště“ čp. 17, ani dolů k Coufalovým čp. 16. Nejvíce škod způsobily záplavy ve Stáji u Vacků (vulgo Janů), Sobotků a Tůmů, v Arnolci byly zatopeny všechny níže položené chalupy.²

O vodním živlu nalezneme záznamy také v kronikách dalších obcí. Např. v Hrbově kronikář zapsal, že průtrž mračen dne 11. května neměla pamětníka; na likvidaci škod se podíleli několik dnů členové sboru dobrovolných hasičů.

V kronice obce Poděšín, ležící 10 km severovýchodně od Polné, můžeme číst:

Živelné pohromy. Po značném suchu snesla se v pondělí dne 11. května 1925 odpoledne ke 4. hodině nad krajinou bouře s prudkým lijákem přes 2 hodiny trvajícím. Nesmírné proudy vody hrnuly se ze svahů a brzy rybník u mlýna přeplněn vodou, jež valila se dravým proudem přes hráz a přeměnila vyschlý potok v širokou prudkou řeku. Kamenný most na silnici sirákovské byl stržen. Hráz u rybníka byla značně poškozena. Spleť kořenů olší a vrb na hrázi

*zabránila úplnému jejímu stržení. Pole na svazích utrpěla značných škod.*³

Velká voda se prohnala obcí Brzkov, vzdálené 5 km od Polné severně. Autentický zápis nám o tom zanechal kapelník František Prchal (1875–1927) na dopisnici zaslané svému synovi do Jihlavy:

Z Polné dne 18. V. 1925. Adresát František Prchal, Čs. pěší pluk čís. 31, Plukovní hudba, Jihlava.

V Brzkově 16. 5.

Milý Františku!

Stále se strojím za Tebou, ale myslím, že se tam již nedostanu, až na Boží Hod. Máme pořád dosti práce. Já pracuji na chalupě Vampolově a maminka má stále práci s polem a loukou. Máme hrozné spousty kamení a písku na louce. Odpoledne 11.ho byla u nás taková povodeň, že na mnoha místech se topili a po vsi plavalo všecko ve vodě. Dříví, celé stromy, sekané dříví, celé dlouhé trámy, drůbež, ohromné balvany. Zároveň se stolem bylo vody v sed-nicích, mosty to sebralo na silnicích a všecko, co bylo v cestě. Rybníky se ztratily, ty jsou úplně rovné a voda žádná. Po vsi jsou rokle, že to není k žádné správě. Jezdit se nikam nemůže. Jest to již kolikátý den, ale hrozně všecko dosud vypadá. Vůbec to nelze vypsát. Dříve se tam nedostanu až na Boží Hod, určitě hned ráno. Přijmi od nás všech srdečný pozdrav.

Fr. Prchal

Jak je z dobových záznamů zřejmé, toho dne roku 1925 zasáhla průtrž mračen při velké bouři mimo Polné území v okruhu větším jak 10 km od města. Škody na majetku, jež byly značné, přiznávaly obcím tzv. okresní pomocné komise, zřízené při okresních úřadech. Obdobně velké povodně postihly region Polensko ve 20. století ještě v letech 1979 a 1985.

Poznámky

¹ Moravský zemský archiv v Brně – Státní okresní archiv Jihlava, fond Archiv města Polné, kniha 269, *Pamětní kniha města Polné 1914–1934*, pag. 229.

² Coufal, Jindřich: *Staletá historie zhořské farnosti, část I.* Polná: Nakladatelství Linda 2006, s. 42 a 43.

³ Internetové stránky Obce Poděšín, Kronika obce [cit. 17. 1. 2012]. Dostupné online z: <www.podesin.cz>



Dopisnice se záznamem o povodni (archiv autora)



Povodeň v Polné v lokalitě „Na lázni“ (archiv KZHP)